

соотнесение с этапностью процесса обучения и актуализация возможностей компонентов системы профессиональной подготовки.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа с семьей, профессионально важные качества, креативность, эмоциональная устойчивость, лидерская гибкость.

Lugantseva O. G. Formation and development of future social pedagogues important professionally qualities for work with the family.

Results of scientific research on a problem of vocational training of future social pedagogues to work with a family are presented in article. In particular such aspect of research as introduction to process of training of the new pedagogical condition demanding to provide an orientation of vocational training of social pedagogues on formation and development such professionally important for work with a family of qualities as creativity, emotional stability and leader's qualities reveals. Such orientation, from the point of view of the author, it is possible to provide on two lines. The first line represents distribution of stages of process of formation of professionally important qualities according to the course of the general process of training of future social pedagogues. The second line is urged to staticize possibilities of each component of system of vocational training (the purpose, the contents, subjects, forms and methods) for achievement of an optimum level of development in future social pedagogues of creativity, emotional stability and leader's qualities.

Key words: social-pedagogical work with a family, important professional qualities, creative qualities, emotional stability, leader's qualities.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.011.3-051:61

О. В. Нєчаєва

**ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ
ЗДОРОВ'Я ДО СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ**

Виховання духовно, психічно, соціально та фізично здорового підростаючого покоління є одним з пріоритетних завдань сьогодення. Нині ще більш актуальною стає проблема формування статевої культури сучасних підлітків, що пов'язано з безліччю особливостей теперішнього часу. У зв'язку з цим, вкрай важливим є збільшити зусилля з боку загальноосвітніх навчальних закладів у контексті здійснення процесу статевого виховання на більш якісному рівні. Останнім часом з появою навчального курсу «Основи здоров'я» значно підвищуються такі

можливості. Контент-аналіз зазначеного курсу дозволив визначити його значний потенціал у контексті статевого виховання сучасних підлітків. Найбільш можливостей у зазначеному напрямку містять розділи «соціальна складова здоров'я» та «психічна і духовна складова здоров'я». Між тим, розділи «життя і здоров'я людини», а також «фізична складова здоров'я» [1] також віщують в собі достатньо важливий матеріал у сфері статевого виховання переважно старших підлітків. Враховуючи вищезазначене виникає потреба у розробці змісту підготовки майбутніх учителів основ здоров'я (призваних до виховання здорових школярів в усіх його аспектах) який передбачав би його максимальну зорієнтованість на використання потенціалу вищезазначеного курсу у контексті формування статевої культури сучасних підлітків.

На сьогодні знаходимо лише поодинокі дисертаційні роботи у зазначеному контексті зокрема дисертаційне дослідження І. Зенченкова (Формування духовних цінностей майбутнього фахівця з основ здоров'я в процесі професійної підготовки) [2] та А. Радченко (Професійна підготовка майбутніх вчителів основ здоров'я у вищому навчальному закладі) [3], що у свою чергу свідчить про існування на сьогодні значної кількості невирішених питань в тому числі й стосовно проблем фахової підготовки відповідних фахівців до статевого виховання сучасних підлітків.

Робота виконана за планом НДР Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Визначення змісту підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання сучасних підлітків та забезпечення цього процесу в рамках підготовки фахівців напрямку «Здоров'я людини» на прикладі Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Отже, враховуючи вищезазначене підготовка студентів до використання потенціалу курсу «Основи здоров'я» має займати одне з чи не найважливіших аспектів професійної підготовки відповідних фахівців. Аналіз навчального плану підготовки майбутніх учителів основ здоров'я переконує в тому, що (незважаючи на коремі дисципліни які певним чином передбачають підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в сфері статевого виховання підлітків) більшість предметів не передбачають у своїй сукупності начального матеріалу у необхідному об'єму щодо здійснення на високому рівні процесу формування статевої культури учнів основної школи. У зв'язку з цим ми прагнули доповнювати дисципліни передбачені навчальним планом підготовки майбутніх учителів основ здоров'я інформацією яка, по-перше, відповідала б змісту програми навчального курсу основи здоров'я відповідно зазначеного в його розділах («Життя і здоров'я людини», «Фізична складова здоров'я», «Соціальна складова здоров'я» та «Психічна і духовна складові здоров'я») питань у контексті статевого

виховання підлітків, по-друге, передбачала б підготовку до зазначеного процесу в рамках позакласної роботи.

Таким чином, починаючи з першого курсу, використовуючи найбільш зручні у зазначеному контексті дисципліни передбачені навчальним планом підготовки відповідних фахівців ми прагнули використовувати питання які передбачені програмою кожного окремого фахового предмету, а також впроваджувати відповідні теми та питаннями до програм предметів (в разі недостатності насичення їх необхідною інформацією відповідно вивчаємо нами проблеми) систематично співставляючи їх з питаннями які пропонуються програмою курсу «Основи здоров'я».

Таким чином, розташування обраних нами для експерименту предметів, що входять навчального плану підготовки майбутніх учителів основ здоров'я ЛНУ імені Тараса Шевченка (відповідно курсів навчання на яких вони викладаються) ми прагнули підібрати такий додатковий навчальний матеріал до кожного окремого предмету щоб він також, по-перше, максимально спрямовував ту чи іншу дисципліну у контексті підготовки студентів до більш якісного викладання у майбутній професійній діяльності питань, що безпосередньо чи опосередковано стосуються статевого виховання сучасних підлітків, по-друге, був спрямований на розуміння майбутніми учителями статевого виховання через духовну складову цього складного процесу.

Отже, на першому етапі (І курс) було обрано такі дисципліни як «Загальна та педагогічна валеологія», «Основи медичних знань з методикою викладання», «Оздоровчі системи Заходу та Сходу».

Так, до змісту дисципліни «Основи медичних знань з методикою викладання» було додано тему: «Статистика стану сформованості статевої культури сучасних підлітків». Перш за все, зазначемо, що доповнення цієї теми як окремої, а не у вигляді питання до інших тем передбачених чинною програмою обумовлювалось кількома чинниками. По-перше, проблема стану сформованості статевої культури є досить багатогранною. Вкрай важливо донести до студентів окремі аспекти низького рівня софрмованості статевої культури підлітків серед яких статистичні дані стосовно захворювань, що передаються статевим шляхом (конкретно по кожному з захворювань), численність абортів, що здійснюються дівчатами у підлітковому віці, статистичні дані стосовно їх наслідків для фізичного аспекту здоров'я тощо. По-друге, такі важливі відомості, на наш погляд, не доцільно розглядати стисло (епізодично), оскільки в даному випадку сутінь їх важливості та актуальності може суттєво зменшуватись.

Також важливо було при вивченні зазначеного предмету використовуючи його потенціал у контексті підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання підлітків зосередити увагу студентів на таких, вкрай актуальних на сьогодні питаннях як

«проблема ранніх статевих стосунків» та «проблема абортів серед дівчат-підлітків (фізичний аспект)».

Формування в студентів усвідомлення сутності статевого виховання сучасних підлітків, а також зазначеного процесу передбачало комплексного підходу, тобто як зазначалось раніше за допомогою використання можливостей усіх задіяних на даному етапі дисциплін.

Важливе значення у контексті озброєння майбутніх учителів початковими знаннями з питань статевого виховання відігравала дисципліна «Загальна та педагогічна валеологія». Враховуючи зміст програми предмету передбаченого для першого курсу навчання до теми основні поняття курсу нами було додано розгляд таких важливих понять як «статеве виховання», «статева культура», «сексуальне виховання», «статеве виховання сучасних підлітків». Розгляд зазначених понять дозволяв студентам вже на перших етапах навчання у ВНЗ познайомитись з сутінстю зазначених вище понять та їх відмінностями.

Навчальну дисципліну «Оздоровчі системи Заходу і Сходу» ми також прагнули орієнтувати на підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності в сфері статевого виховання підлітків відповідно до мети першого етапу. Це відбувалось за рахунок впровадження до програми предмету додаткову тему «Статеве виховання особистості у різних цивілізаціях на різних етапах цивілізації людства». За допомогою цієї теми ми прагнули звернути увагу студентів на зміну поглядів людства у контексті статевого виховання протягом часу починаючи з найдівніших часів у цивілізаціях Заходу і Сходу. Основне завдання полягало в тому, щоб набуття нових знань у зазначеному контексті наближувало студентів до розуміння важливості здійснення процесу статевого виховання саме на духовній основі.

На другому етапі підготовки студентів який охоплював в собі другий та третій курси навчання нами було обрано дисципліни: «Оздоровчі технології (психічний аспект)», «Оздоровчі технології (духовний аспект)», а також було впроваджено спецкурс «Формування статевої культури сучасних підлітків» мета якого полягає в узагальненні та систематизації отриманого раніше матеріалу у сфері статевого виховання сучасних підлітків, а також подальшому розкритті теоретичних аспектів формування статевої культури учнів підліткового віку. В змісті спецкурсу передбачалось ознайомлення студентами з такими темами як: Історико-педагогічні аспекти статевого виховання особистості; Досвід статевого виховання в розвинених країнах світу; Мета, завдання та особливості статевого виховання сучасних підлітків; Духовна, психічна та фізіологічна складові статевого виховання сучасних підлітків; Місце загальноосвітніх навчальних закладів у формуванні статевої культури учнів основної школи.

Навчальні предмети «Оздоровчі технології (психічний аспект)» та «Оздоровчі технології (духовний аспект)» тісно взаємопов'язані між собою тим не менш кожна з яких акцентована на конкретному аспекті здоров'я

психічному та духовному. Обидва аспекти здоров'я є вкрай важливі для особистості взагалі, а тому їх слід обов'язково враховувати при статево-вихованні підлітків, особливо враховуючи те, що підлітковий вік характеризується певними особливостями. Не зайвим буде зауважити, що підлітковий вік, це перш за все період бурхливого фізичного й психічного розвитку. Саме в цей вік змінюється зовнішній вигляд, з'являються нові, раніше незнайомі почуття й переживання, ускладнюється внутрішній світ. Так, наприклад, відомо, що дівчатка молодшого підліткового віку (10 – 12 років) емоційно неврівноважені. У них постійно змінюється настрій. Вони надто образливі й плаксиві. Для хлопчиків і дівчаток-підлітків характерна моральна нестійкість. Більшість дітей цього віку вважають дуже важливим виправдати очікування значимих для них людей, отримати їхнє схвалення. Під поганим впливом діти іноді здійснюють вчинки, про які потім жалкують: уживання алкоголю, наркотиків, куріння, насилля, дитяча проституція [4 с. 73 – 74].

Таким чином, ми вважали за потрібно озброїти майбутніх учителів основ здоров'я знаннями які допомагали б попереджувати дії підлітків, що можуть призводити до небажаних наслідків. У зв'язку з цим у процесі вищезазначених дисциплін студенти знайомились з такими додатковими питаннями як вплив на психічне та духовне здоров'я підлітків розриву у стосунках, особливості внутрішніх переживань підлітками пов'язаних з закоханістю, найбільш доцільні оздоровчі технології у невілюванні психічних травм пов'язаних з розривом стосунків між підлітками (хлопцем та дівчиною) тощо.

Одним з важливих аспектів третього етапу підготовки майбутніх учителів «Основ здоров'я» спрямовувався на оволодіння студентами необхідними знаннями, уміннями та навичками у контексті найповнішого використання потенціалу навчального курсу «Основи здоров'я». У зв'язку з цим, на третьому етапі (4 курс) додатковий матеріал ми впроваджували до таких предметів як: «Педагогіка здоров'я», «Здоров'я сім'ї та репродуктивне здоров'я», «Методика викладання основ здоров'я».

Так, зміст дисципліни «Педагогіка здоров'я» доповнювався темою «Форми і методи статевого виховання підлітків в рамках курсу «Основи здоров'я», а також такими питаннями як: особливості диференційованого підходу щодо здійснення статевого виховання з переважанням духовної складової з хлопцями та дівчатами; форми та методи статевого виховання сучасних підлітків у процесі позакласної роботи які впроваджувались до передбачених програмою предмету тем «Формування культури здоров'я школярів у навчальному процесі» та «Формування культури здоров'я школярів у позакласній роботі».

Зміст програми предмету «Здоров'я сім'ї та репродуктивне здоров'я» часкового передбачає вивчення питань у контексті виховання здорових підлітків у сім'ї, між тим основна його мета полягає у ознайомленні студентів з теоретичними та практичними основами знань,

умінь та навичок щодо формування здоров'я майбутньої та молодшої сім'ї. Зміст зазначеної дисципліни доповнювався темою «Особливості статевого виховання сучасних підлітків у сім'ї», а також питаннями, що розкривають окремі аспекти значення для особистості правильного вибору майбутньої дружини (чоловіка).

У процесі викладання дисципліни «Методика викладання основ здоров'я» студенти знайомляться з особливостями викладання навчального матеріалу курсу «Основи здоров'я» з питань статевого виховання підлітків, а також особливостями організації статевого виховання підлітків у процесі позакласної роботи.

Таким чином, визначаючи зміст підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання учнів достатньо важливим є щоб на кожному курсі враховуючи особливості навчального плану по-перше, використовувались існуючі можливості запланованих програмою тем та питань (що частково передбачені окремими предметами) у контексті статевого виховання підлітків, по-друге, враховуючи брак відповідних питань впроваджувався додактовий навчальний матеріал з питань формування статевої культури підлітків до фахових дисциплін, по-третє, впроваджувався до навчального підготовки студентів спеціальності «Здоров'я людини» спецкурс який дозволяє структурувати отриманий раніше матеріал з зазначених питань, а також додатково озброювати майбутніх учителів основ здоров'я знаннями зі статевого виховання сучасних підлітків.

Перспективи дослідження полягають у визначенні найбільш доцільних форм і методів навчання у контексті найбільш ефективного засвоєння вищезазначеного навчального матеріалу, а також набуття необхідних практичних умінь у зазначеному напрямку.

Список використаної літератури

1. Основи здоров'я : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9-ті класи. – К. : Ірпін, 2005. – 41 с. **2. Зенченков І. П.** Формування духовних цінностей майбутнього фахівця з основ здоров'я в процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / І. П. Зенченков. – Луганськ. – 2011. – 20 с. **3. Радченко А. В.** Професійна підготовка майбутніх вчителів основ здоров'я у вищому навчальному закладі : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Радченко Аліна Володимирівна. – Луганськ. – 2012. – 20 с. **4. Ковальчук І. А.** Статеворольова соціалізація учнів : Монографія. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 216 с.

Нечаєва О. В. Зміст підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання підлітків

Стаття присвячується розкриттю актуальних питань підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання сучасних

підлітків. Основна увага зосереджується на визначення змістовної складової підготовки студентів до здійснення у загальноосвітніх навчальних закладах зазначеного процесу. Запропоновано додатковий матеріал до окремих фахових дисциплін підготовки майбутніх учителів основ здоров'я у контексті статевого виховання учнів основної школи. Змістова складова підготовки студентів до статевого виховання підлітків пропонується в три етапи. Зазначається, що на кожному з етапів удосконалення змісту підготовки майбутніх учителів основ здоров'я відбувалось за рахунок доповнення фахових дисциплін навчальною інформацією в контексті озброєння студентів знаннями зі статевого виховання сучасних підлітків на духовній основі. На прикладі кожного з етапів наводяться навчальні предмети, які доповнювались оновленим додатковим матеріалом з відповідною тематикою.

Ключові слова: зміст підготовки, майбутні учителі основ здоров'я, статево виховання, підлітки.

Нечаева О. В. Содержание подготовки будущих учителей основ здоровья к половому воспитанию подростков

Статья посвящена раскрытию актуальных вопросов подготовки будущих учителей основ здоровья к половому воспитанию современных подростков. Основное внимание сосредотачивается на определении содержательной составляющей подготовки студентов к совершению в среднеобразовательных учебных заведениях указанного процесса. Предложено дополнительный материал к отдельным дисциплинам подготовки будущих учителей основ здоровья в контексте полового воспитания учащихся основной школы. Содержательная составляющая подготовки студентов к половому воспитанию подростков предлагается в три этапа. Указывается, что на каждом их этапов совершенствования содержания подготовки будущих учителей основ здоровья выполнялось за счет дополнения специальных дисциплин научной информацией в контексте вооружения студентов знаниями полового воспитания современных подростков на духовной основе. На примере каждого из этапов приводятся учебные предметы, которые дополнялись новым учебным материалом с соответствующей тематикой.

Ключевые слова: содержание подготовки, будущие учителя основ здоровья, половое воспитание, подростки.

Nechaeva O. V. The content of the training of future teachers of basic health to the sex education of teenagers

The article is dedicated to the disclosure of actual training of future teachers of basic health to the sex education of teenagers. The main attention focuses on the determination of the content component of preparing students for implementation in secondary schools of the specified process. Proposed supplementary material to separate professional disciplines training of future teachers of basic health in the context of sex education middle school students.

A substantial component of preparing students for sex education of teenagers is offered in three stages. At each stage of improving the training of future teachers of basic health was due to additions of professional disciplines educational information in the context of arming students with the knowledge on sexual education of teenagers on a spiritual basis. At the first stage of training to Supplement the relevant educational material were chosen such disciplines as General and pedagogical valeology", "Fundamentals of medical knowledge with the methodology of teaching", "Health systems of East and West". In the second stage of preparation of students who were captured during a second and third courses new material was added in such disciplines as "Health technologies (mental aspect)", "Health technologies (spiritual aspect)". Presents the author's course "the Formation of sexual culture of the modern adolescent". The content of the course is intended to acquaint students with such topics as: Historical and pedagogical aspects of sex education of the individual; the Experience of sex education in the developed world; the Purpose, objectives and characteristics of sex education of teenagers; Spiritual, mental and physiological components of sexual education of teenagers; the Place of educational institutions in the formation of sexual culture of the pupils of the primary school. In the third phase (year 4) additional material we have implemented to such subjects as: "Health education", "Family Health and reproductive health", "Methods of teaching of the basics of health".

Key words: the content of training, future teachers of basic of health, sex education, teenagers.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.011.3-051:001.89

V. V. Proshkin, I. A. Proshkina

STUDENTS' SCIENTIFIC ACTIVITIES AS A MAJOR COMPONENT IN FUTURE TEACHERS' UNIVERSITY TRAINING

Activity analysis of leading European universities shows that improvement of future teachers' training is efficiently realized by role of science growth and cardinal changes in the educational process. A research work must be taken as a basis of educational process. The analysis of a domestic higher education system let us assert that there is lack of mechanisms of science and education integration in the future teachers' university training.

Learning the authors' works (G. Alexandrov, V. Aphanasiev, V. Bezrukov, V. Bezpalko, I. Blauberg, A. Gluzman, M. Danilov, V. Dokuchaeva, V. Zagviazinskiy, T. Ilina, M. Kagan, V. Kraevskiy,